Oekraïne

Studie verwezenlijkt ter gelegenheid
van de gezamenlijke economische zending
onder het voorzitterschap van Z.K.H. Prins Filip

van 21 tot 24 november 2010

agentschap voor
buitenlandse handel

BELARUS
POLAND
RUSSIAN FEDERATION
MOLDOVA
ROMANIA
UKRAINE
KIEV
21 van24/11/2010
Kovel
Lutsk
Rivne
Lviv
Chernobyl
Korosten
Kiyevskoye Res.
R. Desna
Chernihiv
Konotop
Sumy
Pryluky
Zhytomyr
Kanevskoye Res.
Berdychiv
Bila Tserkva
Lubny
Kharkiv
Ternopil
Khmelnytskyy
Uzhhorod
Ivano-Frankivsk
Mukacheve
Vinnytsya
Zhmerynka
Kamyanets-Podilskyy
Chernivtsi
Uman
Cherkasy
Smila
Kremenchugskoye Res.
Poltava
R. Sev. Donets
Kremenchuk
Novomoskovsk
Kramatorsk
Lubansk
Alchevsk
Dniprodzerzhynsk
Pavlohrad
Horlivka
Yenakiyeve
Kirovohrad
Dnipropetrovsk
Makiyivka
Donetsk
R. Yuzhnyy Bug
Pervomaysk
Kryvyy Rih
Zaporizhzhya
Nikopol
Kakhovskoye Res.
Mariupol
Taganrogskiy Bay
Mykolayiv
Melitopol
Berdansk
Kherson
Odessa
Sea of Azov
Karkinitskiy Bay
Dzhankoy
Izmayil
Kerch
Crimea
Yevpatoriya
Simferopol
Sevastopol
BLACK SEA
Main railway
Main road
International boundary
Main airport
Capital
Major town
Other town

Voorwoord

Oekraïne, dat zowel een geografische als culturele buur is, heeft een strategische ligging: het is een toegangspoort tot Europa en Centraal-Azië én het ligt ten zuiden van Rusland.

Het nog relatief jonge land (Oekraïne werd pas in 1991 onafhankelijk) heeft zwaar onder de crisis geleden en wordt geconfronteerd met tal van uitdagingen. De nieuwe politieke bewindvoerders proberen de klassieke politieke tegenstellingen te overstijgen en een duurzame economische groei te bewerkstelligen. Oekraïne is sinds 2008 lid van de Wereldhandelsorganisatie. Het is ook de op één na grootste voormalige Sovjetrepubliek als we het aantal consumenten in rekening brengen (46 miljoen).

De expertise van onze Belgische bedrijven kan op verschillende vlakken nuttig zijn: infrastructuur, transport en logistiek, voedingsmiddelenindustrie en milieu. Het gaat om sectoren die op het vlak van investeringen als prioritair worden beschouwd.

Niemand twijfelt eraan dat elke onderneming de kansen zal benutten die deze veelbelovende markt te bieden heeft … van het kleinste bedrijfje dat technologische knowhow bezit of dat actief is op een nichemarkt tot de grootste multinational. De ontwikkeling van die markt wordt ondersteund door grote internationale instanties zoals onder meer het IMF, de BERD en de Wereldbank.

Samen met zijn gewestelijke partners, “Flanders Investment and Trade”, “Brussel Export” en het “Agence Wallonne à l’Exportation et aux Investissements”, wil het Agentschap voor Buitenlandse Handel dat deze zending voor een nieuwe dynamiek in de Belgische economische aanwezigheid zorgt en dat ze voor onze ondernemingen tastbare resultaten oplevert. Die ondernemingen beschikken immers over alle troeven om de kansen op deze markt te benutten.

We wensen u veel plezier bij het lezen van deze studie die de eerste stap vormt op weg naar Oekraïne.

Fabienne L'Hoost
Adjunct-Directeur-generaal

Marc Bogaerts
Directeur-generaal

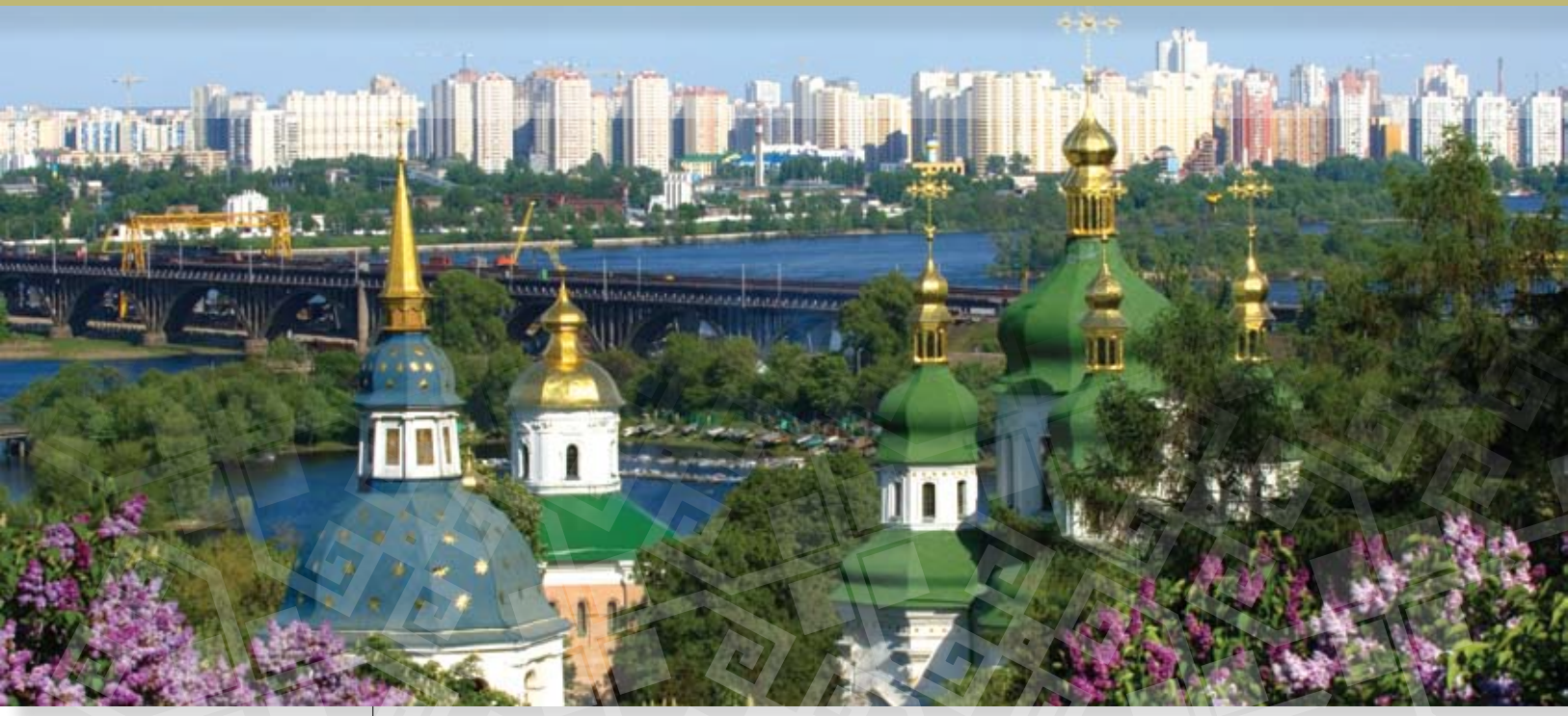

Executive summary

In het 1e deel van deze studie wordt een beeld geschetst van de macro-economische indicatoren van Oekraïne en de impact in termen van buitenlandse handel. Vervolgens worden een aantal kansrijke sectoren voor onze Belgische ondernemingen voorgesteld. De studie wordt afgerond met het hoofdstuk “Gedragscode” dat handelt over bepaalde lokale zeden en gewoontes die de contacten
ter plaatse zouden moeten vergemakkelijken.

Oekraïne werd zwaar getroffen door de crisis: in 2009 kelderde het BBP. Samen met de bescheiden economische heropleving begin dit jaar kwamen er ook nieuwe politieke machthebbers. Die proberen de traditionele politieke tegenstellingen te overstijgen en het vertrouwen van de internationale instellingen te heroveren. Door het zeer genereuze sociaaleconomische beleid en de crisis is de Staatskas leeg. Daarom is de steun van het IMF, dat Oekraïne een tweede lening toestond om zijn begrotingstekort te financieren, dan ook cruciaal. Dat gebeurde onder een aantal voorwaarden die onder meer betrekking hadden op de discipline in het beheer van de overheidsfinanciën.

Oekraïne beschikt echter over heel wat troeven. Door zijn strategische ligging is het een ideale transporthub. Om de grote steden en buurlanden te kunnen bedienen, is het dus van cruciaal belang dat het land over een doeltreffende en moderne infrastructuur beschikt. De gezamenlijke organisatie, met Polen, van Euro 2012 vormt een bijkomende gelegenheid om de huidige transportnetten te vernieuwen en uit te breiden. Oekraïne, dat de steun van de internationale kapitaalverstrekkers geniet, biedt dus heel wat kansen in termen van infrastructuur, transport en logistiek.

Oekraïne is ook een doorvoergebied voor energie: het Russische gas voor Europa gaat bijvoorbeeld over Oekraïens grondgebied. De netwerken van olie- en gasleidingen zijn internationaal gezien dus van strategisch belang. De gastoevoer moet dan ook worden verzekerd.

Niet alleen de ligging van Oekraïne, maar ook zijn ondergrond zelf vormt een troef. Die is zeer vruchtbaar en bezit een groot landbouwpotentieel. Oekraïne was de graanschuur van de voormalige Sovjet-Unie en is vandaag een van de grootste graanexporteurs ter wereld. Helaas wordt de Oekraïense landbouw gekenmerkt door verouderde productie- en teeltmethodes. De westerse knowhow en uitrusting kunnen zonder enige twijfel een aanzienlijke meerwaarde bieden. Ook de verwerkingsketen van grondstof tot eindproduct moet worden gemoderniseerd. Elk van de verschillende productiestadia biedt zakenkansen voor onze Belgische uitvoerders.

Een van de uitdagingen voor Oekraïne zal zijn om los te komen van zijn energieafhankelijkheid ten aanzien van het Russische gas. Daartoe beschikt het over een aantal klimatologische en geologische troeven: wind, zon, water, … zouden kunnen worden gebruikt om eigen energie op te wekken. De sector is dan ook op zoek naar buitenlandse knowhow. Onze uitvoerders zouden zonder enige twijfel kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen in Oekraïne.

De natuurlijke rijkdommen, de nabijheid, de geografische ligging, de grote binnenlandse markt en de vele uitdagingen die het nieuwe Oekraïense bewind moet aangaan, zijn allemaal redenen om de bilaterale dialoog te versterken.

Inhoud

Voorwoord
Executive Summary

1 Algemene gegevens 6

2 Economische gegevens 8

2.1. Kernindicatoren 9
2.1.1. BBP 9
2.1.1.1 BBP in volume 9
2.1.1.2 Groei van het BBP 9
2.1.1.3 Sectorale samenstelling van het BBP 12
2.1.2. Inflatie 15
2.1.3 Wisselkoersen 16

2.2. Buitenlandse handel 17
2.2.1. Handelsbetrekkingen op wereldvlak 17
2.2.2. Bilaterale handelsbetrekkingen 20

2.3. Directe buitenlandse investeringen 23

2.4. Risicobeoordeling door Delcredere 26

3 Sectorale benadering 28

3.1 Infrastructuur 29
3.2 Transport en logistiek 32
3.3 Voedingsmiddelenindustrie 35
3.4 Leefmilieu en hernieuwbare energiebronnen 37

4 Recente “succesverhalen” 40

5 Gedragscode 44

6 Nuttige adressen 48

6.1. België 49
6.2. Oekraïne 49
6.3. Nuttige websites 50
6.3.1. Officiële Oekraïense instanties 50
6.3.2. Internationale instellingen 51

7 Bronnen 52

1 Algemene gegevens

1. Algemene gegevens

- Oekraïne, dat sinds 1991 onafhankelijk is, bestaat uit 24 regio's ("oblasts") en een autonome republiek, de Krim.

- Oppervlakte: 603.550 km^2 – 2^e grootste land van Europa, na Rusland. Ongeveer 20 maal groter dan België. Het land wordt heen en weer geslingerd tussen Rusland (vooral het geïndustrialiseerde oosten en de Krim) en Europa (westelijk Oekraïne).

  Oekraïne is strategisch gelegen tussen Europa en Azië. Het grenst:

  - in het zuiden aan de Zwarte Zee en de Zee van Azov;
  - in het westen aan Polen, Slovakije, Roemenië, Hongarije en Moldavië;
  - in het noorden aan Wit-Rusland;
  - in het oosten aan Rusland.

  60 % van het grondgebied is bestemd voor landbouw en 20 % bestaat uit bos.

  De vruchtbare vlakten bevinden zich in het centrum van het land. In Oekraïne zijn er ook twee bergketens: de Karpaten in het westen (bijna 2.000 meter hoog) en het zuiden van de Krim met toppen tot iets hoger dan 1.500 meter.

- De hoofdstad Kiev: telt meer dan 2.600.000 inwoners.
  Er zijn 3 andere steden met meer dan 1.000.000 inwoners:

  - Kharkov: 1.460.000;
  - Dnipropetrovsk: 1.046.000;
  - Odessa: 1.000.000.

- Bevolking: 45.4160.000 inwoners, waarvan 68 % in de stad leeft. Dit is het vijfde grootste bevolkingsaantal van Europa.

  De bevolking bestaat voor 77,8 % uit Oekraïners, voor 17,2 % uit Russen en voor 5 % uit Polen, Bulgaren, Hongaren, Grieken, … .

  De bevolking bestaat voor 54 % uit vrouwen (ongeveer 25 miljoen burgers) en voor 46 % uit mannen (20, 4 miljoen).

  Het bevolkingsaantal daalt gestaag (-5,7 % voor de periode 2001-2009) als gevolg van de economische emigratie.

- Talen:

  - het Oekraïens (cyrillisch schrift), de officiële landstaal;
  - Russisch: wijd verspreid, vooral in het oosten en het zuiden. De meeste inwoners zijn tweetalig Oekraïens-Russisch;
  - Engels: wordt steeds meer gebruikt in de zakenwereld, vooral in Kiev, maar minder dan in de rest van de wereld. Het wordt vaker gesproken, vooral door de jongere generaties.

- Religies: een meerderheid van orthodoxe gelovigen; - ongeveer 8 % katholieken; - 4 % moslims.

- Natuurlijke rijkdommen:

  - ijzer;
  - steenkool;
  - mangaan;
  - gas en aardolie, deels uitgeput;
  - zout;
  - zwavel;
  - titanium;
  - magnesium;
  - nikkel;
  - grafiet;
  - bauxiet;
  - zirkonium;
  - galthium;
  - zeldzame metalen: beryllium, lithium,
  - ...

- Munt:

  1 hrivna (ISO-code: UAH) = 100 kopiyka's
  07/10/2010 : 1 EUR = 11.09 UAH

2 Economische gegevens

2. Economische gegevens

2.1. Kernindicatoren

2.1.1. BBP

2.1.1.1 BBP in volume

In 2009 bedroeg het Oekraïense BBP, uitgedrukt in koopkrachtpariteit, 337 miljard USD. Hiermee bekleedt het land de 34e plaats op de wereldranglijst.

2.1.1.2 Groei van het BBP

Groei van het BBP,
in %, reëel en vooruitzichten

De periode 2000 – 2008 werd gekenmerkt door een economische boom: de gemiddelde jaarlijkse groei bedroeg ongeveer 7,5 %. Dit is een van de beste Europese economische prestaties. Verklaringen hiervoor zijn:

- de toename van het aantal investeringen;
- de toestroom van buitenlands kapitaal in de vorm van bankkapitaal en kapitaal uit directe investeringen (zie deel 2.3 Directe buitenlandse investeringen);
- de zeer puike prestaties van de industriële productie, ondersteund door de hoge prijzen van staal en chemische producten, twee van de meest uitgevoerde producten (zie deel 2.2.1 Handelsbetrekkingen op wereldvlak).

Tijdens deze periode heeft Oekraïne lang geprobeerd van een centraal geleide economie naar een markteconomie te evolueren. De banksector was ruim ondergekapitaliseerd en ging gebukt onder een aanzienlijke externe schuld. Tussen 2004 en 2008 vertoonde de handelsbalans een tekort: de uitvoer verdubbelde weliswaar, maar de invoer verdrievoudigde. Dit kan worden verklaard door de grote binnenlandse vraag en de hogere gasprijzen die Rusland vanaf 2006 aanrekende. Oekraïne is in grote mate afhankelijk van Rusland voor de levering van gas. In het land bevindt zich een heel netwerk van pijpleidingen voor de uitvoer van Russisch gas naar Europa. Die afhankelijkheid wordt nog versterkt door het feit dat de voorraden van olieproducten en steenkool uitgeput raken of niet meer rendabel zijn.

Vanaf eind 2008 was er een grote uitstroom van buitenlands kapitaal, wat in oktober 2008 leidde tot een waardevermindering van de UAH van bijna 20 %. Die waardevermindering bleef constant: tussen oktober 2008 en januari 2009 verloor de munt 40 % van haar waarde tegenover de USD.
De crisis heeft de structurele zwaktes en tekorten nog uitvergroot: een tekort op de lopende rekening, bijna onbestaande herfinancieringsmogelijkheden en internationale reserves die reeds in grote mate werden aangesproken ter ondersteuning van de UAH, een banksector die aan bloedarmoede lijdt, een betalingsbalans die er heel slecht uitziet. Ook de volgende externe elementen hebben bijgedragen tot de duik die de Oekraïense economie maakte:

- een bruuske stopzetting van de kapitaalinvoer;
- een ineenstorting van de staalprijzen;
- een ineenstorting van de uitvoer.

De banksector is bijzonder kwetsbaar gebleken: met name de solvabiliteit en de liquiditeit hebben het zwaar te verduren gekregen.

Het land zag zich dus genoodzaakt een beroep te doen op het IMF. In oktober 2008 kende het IMF een lening toe van 16,7 miljard USD mits:

- een streng fiscaal beleid werd gevoerd: de fiscale inkomsten waren immers ontoereikend;
- een flexibeler monetair beleid werd gevoerd;
- voor energie en meer bepaald gas verkoopprijzen werden toegepast die overeenstemden met minstens de reële kostprijs.

Er werden drie schijven gedeblokkeerd voor een totaalbedrag van 10,6 miljard USD. De 4e en laatste schijf van het krediet werd niet vrijgemaakt omdat Oekraïne niet voldeed aan de vereisten van het IMF als gevolg van de onpopulaire maatregelen die moesten worden genomen aan de vooravond van de verkiezingen van 2010 en door de ernstige politieke tegenstellingen. We zagen echter het tegenovergestelde gebeuren: er werden nieuwe sociale maatregelen genomen die het tekort nog groter maakten en de energieprijzen werden niet verhoogd.

In 2009 daalde het BBP met meer dan 15 %, de investeringen met bijna 50 % en de uitvoer met 24,7 %. De industriële productie verminderde met 21,9 % als gevolg van een prijsdaling van de staalprijzen met 44 %, terwijl de sector verantwoordelijk is voor ongeveer 30 % van het BBP.
Ook de vraag naar staal op wereldvlak stortte in mekaar. De devaluatie van de nationale munt met 60 % verergerde de situatie nog, aangezien de meeste buitenlandse leningen in EUR of USD werden uitgedrukt. Net als in veel andere landen werd het kredietaanbod schaarser (een zogenaamde “credit crunch”), waardoor de recessie nog werd versterkt. Oekraïne was een van de landen die het zwaarst werd getroffen door de economische en financiële crisis, aangezien de economie sterk afhankelijk is van de uitvoer van staal. Dit maakt dat de Oekraïense economie bijzonder kwetsbaar is.

Naast de steun van het IMF komt ook de Wereldbank tussen met het oog op:

- een sterker concurrentievermogen, onder meer via de financiering van infrastructuur;
- een hervorming van de openbare financiën en de administratie;
- kwaliteitsvolle openbare dienstverlening die doeltreffender en transparanter moet worden;
- de herstructurering van de banksector.

Sinds 1992 heeft de Wereldbank meer dan 5 miljard USD aangewend.

In 2010 (periode januari–mei) werd er opnieuw een groei opgetekend in vergelijking met de resultaten van 2009:

- uitvoer: + 7 %. Vooral in de internationaal georiënteerde sectoren is er een heropleving, terwijl de bouw en de kleinhandel stagneren, aangezien de binnenlandse vraag in te geringe mate toeneemt.
- industriële productie: + 12,6 %.

Deze heropleving is toe te schrijven aan de macro-economische toestand op wereldvlak, de stijgende grondstofprijzen en de steun van het IMF, een van de geldschieters. De binnenlandse vraag blijft echter te laag en de banksector blijft zwaar getroffen door de crisis.

De voorspellingen geven voor 2010 en 2011 een groeipercentage aan van 4 %.

"Ukraine should get back on track with the IMF. This is the first step to improve the investment climate", J. M. Barroso, 2010.

Eens president Ianoukovitch in zijn ambt was bevestigd, werden nieuwe onderhandelingen met het IMF opgestart. In juli 2010 werd een 2e krediet van 14,9 miljard USD over een periode van 2,5 jaar toegekend op voorwaarde dat er budgettaire en financiële hervormingen zouden plaatsvinden. Vooraleer de nodige fondsen worden vrijgemaakt, moeten die hervormingen nog worden doorgevoerd. Een bedrag van 2 tot 3 miljard USD zou moeten dienen om het begrotingstekort te financieren en het saldo zou moeten worden gebruikt als internationale reserve van de National Bank of Ukraine, de NBU.

De voorwaarden voor het vrijmaken van het krediet hebben betrekking op:

- een verkoopprijs voor gas die overeenstemt met de marktvoorwaarden. In april 2010 zou Rusland een korting op de verkoopprijs van gas hebben toegekend in ruil voor een verlenging van de huurovereenkomst voor de Russische vloot in Sebastopol (Krim).
- een herziening van het pensioensysteem. Momenteel kunnen vrouwen op 55 jaar en mannen op 60 jaar met pensioen, d.i. is een van de laagste pensioenleeftijden van Europa.

Er werden doelstellingen vastgelegd voor:

- een beperking van het begrotingstekort, uitgedrukt in percentage van het BBP: 5,5 % voor 2010 en 3,5 % voor 2011.
- Het terugdringen van het tekort van Naftogaz, de openbare olie- en gasmaatschappij.

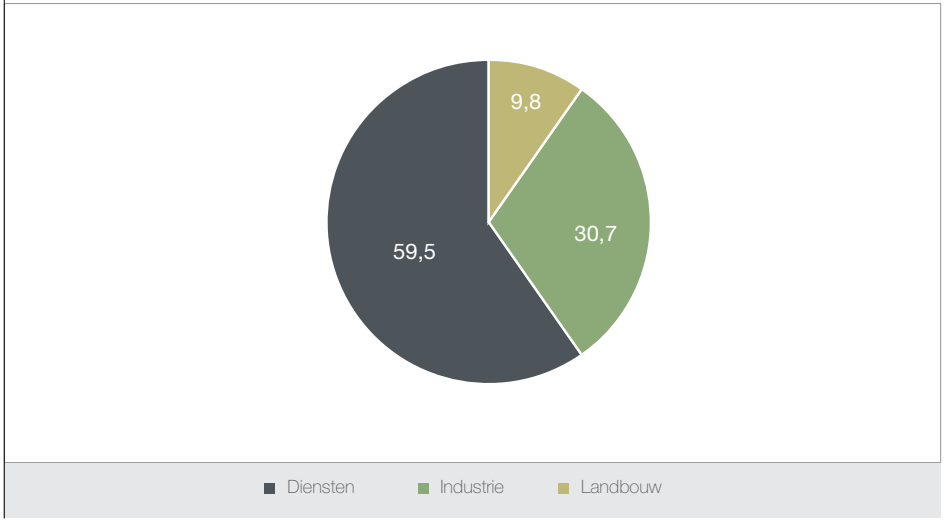
Door de toekenning van het nieuwe krediet heeft het ratingagentschap Fitch zijn rating verhoogd van B^- tot B voor de langetermijnschuld in UAH en in vreemde valuta.

Dankzij de nieuwe quotering zou Oekraïne een euro-obligatie van 1,6 miljard EUR moeten kunnen uitgeven om zijn begrotingstekort te financieren.

Ook de privatiseringen zorgen ervoor dat de staatskas wordt gespijsd. Ongeveer 80 % van de bedrijven werd geprivatiseerd, maar de overheid heeft nog steeds een grote invloed op het beheer ervan.

2.1.1.3 Sectorale samenstelling van het BBP

Sectorale samenstelling van het BBP,
in 2009, in % - schattingen

Landbouw

De landbouwsector vertegenwoordigt 10 % van het Oekraïense BBP en 12 % van de uitvoer.

Als voormalige graanschuur van de vroegere Sovjet-Unie is Oekraïne een grote producent van maïs, suikerbieten, zonnebloemen, aardappelen en vlas. Het land is een van de wereldleiders op het vlak van de uitvoer van granen en oliehoudende planten. Wat betreft de runder-, schapen- en varkensteelt is er sinds 1991 een daling van de veestapel merkbaar: het ingevoerde vlees is immers goedkoper. Er zijn weinig buitenlandse investeerders actief en de sector wordt nog door overheidsbedrijven gedomineerd.

De bijzonder vruchtbare bodem (de “zwarte aarde” of “chernozem”) is dan weer gunstig voor allerlei teelten. Die gronden worden gebruikt voor graanteelt op grote schaal, zijn rijk aan humus en bestrijken 70 % van het Oekraïense grondgebied. Toch blijft het rendement laag in vergelijking met dat in de Europese Unie. De landbouwsector biedt heel wat mogelijkheden op het vlak van nieuwe teelttechnieken en modernisering van de uitrustingen. Voor 2010 verwacht men, door de langdurige hittegolf, een daling van de oogst met 10 %. Er wordt geraamd dat de productie op termijn zou kunnen verdubbelen. Ook de voedingsmiddelenindustrie blijft niet achter: suikerraffinaderijen, distilleerderijen, conservenfabrieken, … Er zijn dan ook een aantal buitenlandse bedrijven actief in Oekraïne: Bel, Bongrain, …

Het aandeel van de landbouw in de samenstelling van het BBP zou in stijgende lijn moeten gaan.

Dankzij de toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie kon de markt worden geliberaliseerd. De sector wordt momenteel geprivatiseerd, maar het blijft onmogelijk om landbouwgronden aan te kopen: investeerders kunnen die gronden enkel huren (“land grabbing”).

Industrie

Er heeft zich een sterke industrie ontwikkeld om de natuurlijke rijkdommen, die overvloedig aanwezig zijn in Oekraïne, te exploiteren en te transformeren. Het land beschikt immers over 5 % van de minerale rijkdommen op wereldvlak (8.000 vindplaatsen voor meer dan 80 mineralen).

Deze industrie is gespecialiseerd in ruwe producten, niet in consumptiegoederen.

De staalsector bekleedt een dominante positie in de uitvoer (ongeveer 35 % van het totaal). Het productieapparaat is verouderd en weinig competitief. Het verbruikt drie- tot vijfmaal meer energie dan in de buurlanden. Er zou 70 miljard USD nodig zijn om het competitief te maken. Die modernisering is een van de prioriteiten van de regering-Ianoukovitch. Momenteel wordt per jaar 45 miljoen ton staal geproduceerd. Het potentieel dat in 2012 verwezenlijkt zou moeten worden, bedraagt 65 miljoen ton. Het aandeel van de industrie in de sectorale samenstelling van het BBP zou bijgevolg moeten stijgen.

De crisis heeft geleid tot een overcapaciteit in de productie van 50 %.

De sector heeft te lijden onder de «credit crunch», het schaarser worden van het kredietaanbod.

Diensten

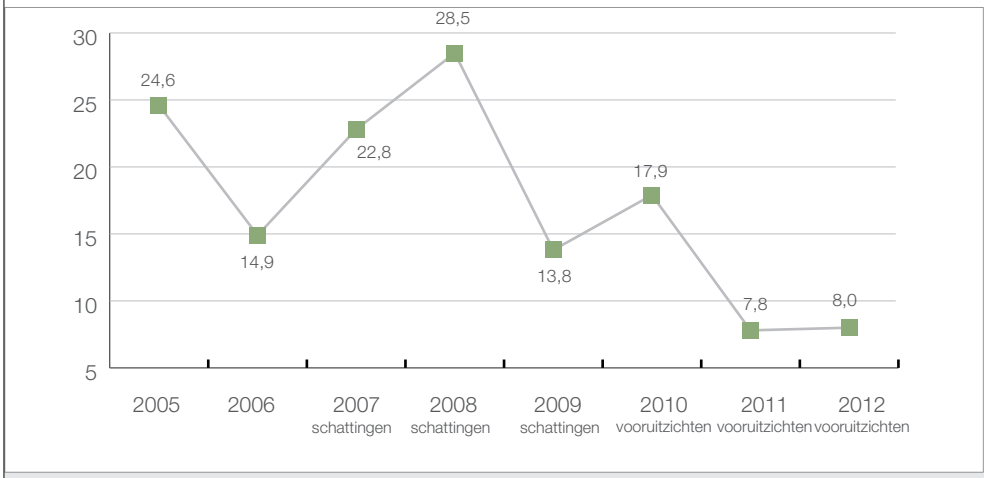
De banksector, die geprivatiseerd is, werd zwaar getroffen door de economische en financiële crisis. In Oekraïne zijn tal van buitenlandse banken actief. De Oekraïense normen wijken sterk af van de westerse normen, met name de minimumcoëfficiënten voor eigen vermogen liggen in Oekraïne heel wat lager.

Een diepgaande hervorming is een conditio sine qua non voor de heropleving van de economische activiteiten in hun geheel. Begin 2010 was er voor de helft van de toegekende leningen een betalingsachterstand van meer dan 3 maanden.

De gezondheidszorg heeft te lijden onder een gebrek aan middelen. De preventiecampagnes zijn zeer ontoereikend. Het systeem moet volledig worden hervormd om te komen tot de gratis toegang tot gezondheidszorg zoals theoretisch is voorzien door de grondwet.

2.1.2. Inflatie

Inflatie, reëel, schattingen en vooruitzichten,
in %

In 2008 tekende de Oekraïense inflatie een Europees recordpercentage op van 28,5 %.

In 2009 daalde dat percentage tot 13,8 % als gevolg van de dalende vraag op wereldvlak en de prijsdalingen voor voeding en energie.

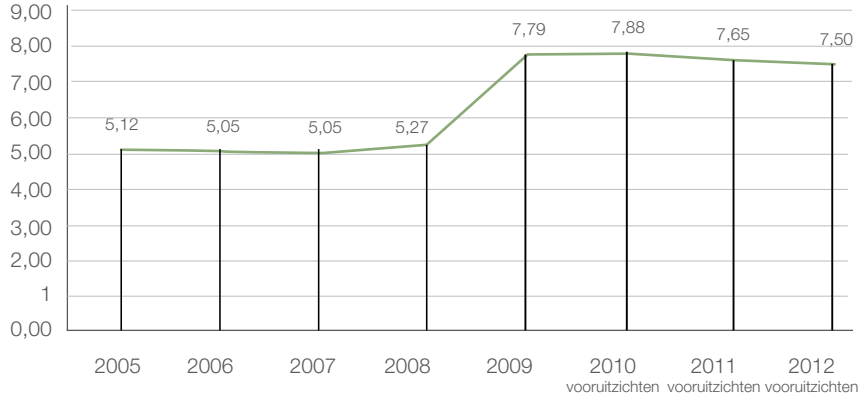
Eind juni 2010 viel de inflatie terug tot 6,9 % (ten opzichte van dezelfde periode in 2009). Dit is het laagste inflatiecijfer in 4 jaar tijd. Verklaringen hiervoor zijn:

- een geringe binnenlandse vraag;
- het uitblijven van aanpassingen aan de stijgende gasprijzen. Dit is voorzien in het tweede akkoord met het IMF, maar werd nog niet ingepland. De toepassing ervan houdt een risico op inflatie in.

2.1.3 Wisselkoersen

Wisselkoers UAH/USD,
reëel en vooruitzichten

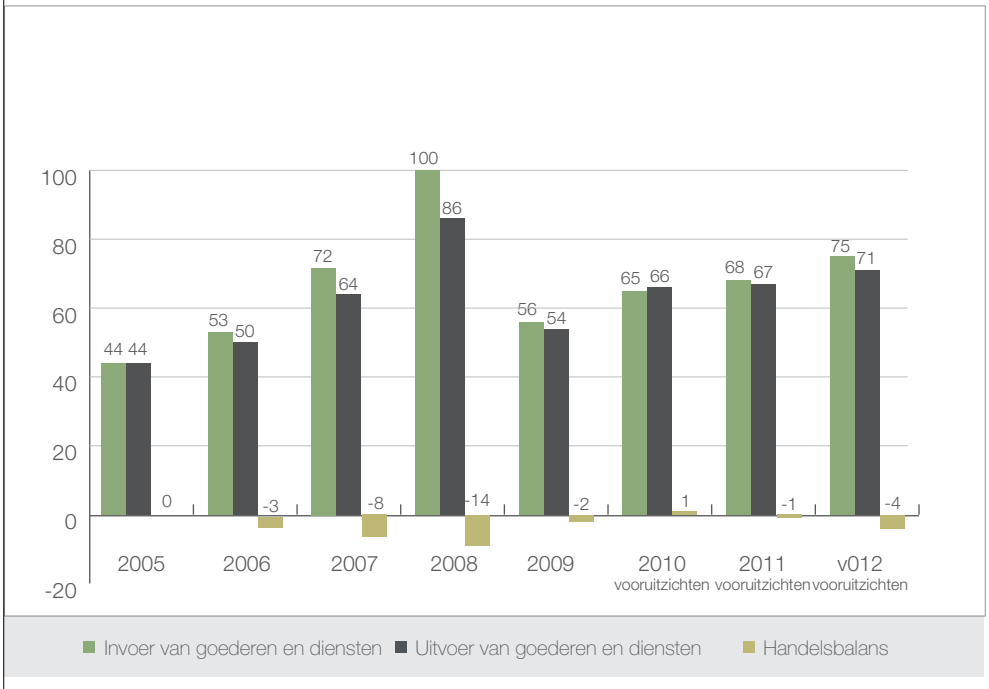
Sinds april 2005 was de evolutie van de UAH gekoppeld aan die van de USD maar in 2008 maakte de crisis verdere koppeling onmogelijk. De Oekraïense munt verloor 41 % van zijn waarde tegenover de USD en de EUR. Daarom verlaagde de centrale bank haar internationale reserves aanzienlijk zodat de munt kon worden ondersteund.

Als gevolg van de presidentsverkiezingen in 2010 nam de UAH wat in waarde toe.

2.2. Buitenlandse handel

2.2.1. Handelsbetrekkingen op wereldvlak

Handelsbetrekkingen van Oekraïne,
in miljarden USD, reëel en vooruitzichten

Tot in 2008 namen de handelsbetrekkingen van Oekraïne met het buitenland toe. Verschillende factoren liggen aan de basis van die toename:

- in mei 2008 trad het land toe tot de Wereldhandelsorganisatie, wat leidde tot een grotere vrijmaking en transparantie;
- er werden tal van bilaterale akkoorden gesloten.

In 2009 stortte de invoer in elkaar als gevolg van de dalende koopkracht van de Oekraïners, nog versterkt door de waardevermindering van de UAH, waardoor ingevoerde producten relatief duurder werden. Ook het schaarser worden van het kredietaanbod heeft bijgedragen tot een plotse afname van de buitenlandse handel. De sterke achteruitgang van de uitvoer kan dan weer worden verklaard door een daling, zowel in volume als in prijzen, van metallurgische producten in het algemeen en van staal in het bijzonder.

In 2010 is de uitvoer opnieuw beginnen te stijgen dankzij een grotere vraag op wereldvlak en een stijging van de staalprijzen. De invoer wordt nog afgeremd door de geringe koopkracht van de plaatselijke bevolking, weinig doeltreffende douanediensten en een complex systeem voor de certificering van goederen en diensten.

De wil om toe te treden tot de Europese Unie werd zeer snel bevestigd door de huidige president, V. Ianoukovitch (van bij zijn aantreden als president).

> 'Onze prioriteiten worden de toetreding tot de Europese Unie en de verdere ontplooiing van de vriendschappelijke en constructieve betrekkingen met de Russische Federatie, met onze buren en met de Verenigde Staten van Amerika, een strategische partner.', verklaarde de Oekraiënse president V. Ianoukovitch tijdens een onderhoud met de Voorzitter van de Europese Commissie, J. M. Barroso, in februari 2010.

Oekraïne heeft niet de intentie toe te treden tot de douane-unie die wordt gevormd door Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan omdat een dergelijke toetreding zou ingaan tegen de toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie.

President Ianoukovitch is van plan de scheidingslijnen tussen Rusland en het Westen te overstijgen.

In 2009 waren de vier voornaamste klanten van het land:

- Rusland: 23,5 %;
- Turkije: 6,9 %;
- Kazachstan: 2,7 %;
- China: 0,8 %.

In 2009 waren de voornaamste leveranciers:

- Rusland: 23,2 %;
- Duitsland: 8,5 %;
- China: 6,7 %;
- Polen: 5,1 %.

Rusland en de Europese Unie staan in voor meer dan de helft van de buitenlandse handel. Het aandeel van de Europese Unie (ongeveer 30 %) is hoger dan dat van Rusland.

Individueel gezien is Rusland de voornaamste partner. Het neemt 23 % van de in- en uitvoer voor zijn rekening.

Het GOS, het Gemenebest van Onafhankelijke Staten, vertegenwoordigt 33,9 % van de Oekraïense export (grootste klant van het land), maar in 2009 was er op dat vlak een daling van 41,8 %. Het GOS blijft de voornaamste leverancier. Er is dus sprake van een relatieve afhankelijkheid van de traditionele markten van de voormalige Sovjet-Unie, met name voor gas en aardolie die afkomstig zijn van Rusland, Turkmenistan en Kazachstan.

Het aandeel van China en Polen in de invoer zit in de lift.

In 2009 was er een sterke toename van de uitvoer naar China. Die uitvoer werd vermenigvuldigd met een factor van 2,6 in vergelijking met 2008 en China werd de 4e grootste klant van Oekraïne.

In 2009 bestond de uitvoer van Oekraïne voornamelijk uit:

- onedele metalen: 32,3 %;
- voedingsmiddelen, dranken en landbouwproducten: 24,0 %;
- machines en toestellen: 17,4 %;
- brandstoffen en energie, incl. mineralen: 9,8 %.

De invoer van Oekraïne bestond in 2009 voornamelijk uit:

- brandstoffen en energie, incl. mineralen: 34,5 %;
- machines en toestellen: 20,0 %;
- chemische producten: 11,7 %;
- voedingsmiddelen, dranken en landbouwproducten: 10,9 %.

De helft van de uitvoer bestaat uit machines en metalen. Gas, aardolie en hun derivaten vertegenwoordigen 2/3 van de invoer.

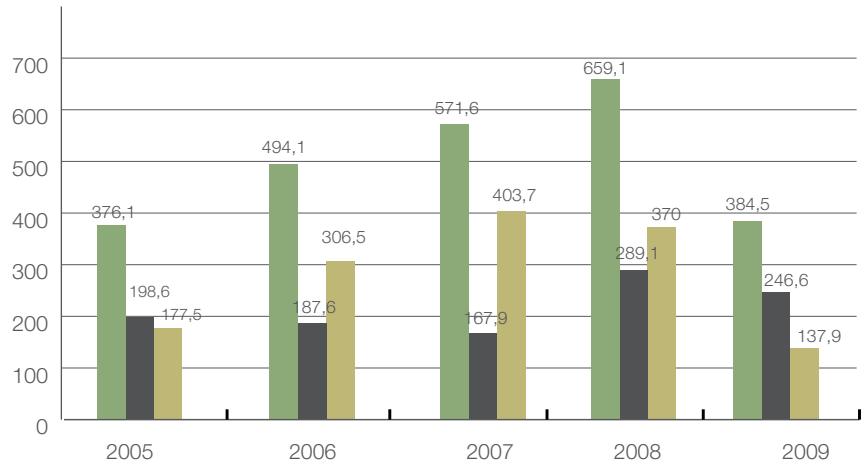
Staal is het meest uitgevoerde product, maar het aandeel van de metalen nam in 2009 af als gevolg van de kleinere vraag op wereldvlak en de dalende prijzen. Naast staal bestaat de uitvoer vooral uit militaire uitrustingen, machines, landbouwproducten (in hoofdzaak granen, zonnebloempitten en suikerbieten, …), textiel en elektronica.

Bijna alle gas wordt ingevoerd, met een sterke afhankelijkheid van Rusland als gevolg. Die situatie heeft een tastbare invloed op de economie en het buitenlandse beleid.

Eerst werden de belangen gecentraliseerd in Kiev waar een hogere koopkracht kon worden opgetekend. De hoofdstad groeide uit tot een belangrijk logistiek centrum. In de loop van de jaren maakten andere steden hun opgang: Lviv, Donetsk, een belangrijk politiek-economisch centrum, Kharkiv, Odessa en Dnjepropetrovsk.

2.2.2. Bilaterale handelsbetrekkingen

Handelsbalans (goederen) België-Oekraïne,
in miljoenen EUR

Bron: Instituut voor de Nationale Rekeningen - http://www.bnb.be

De handelsbalans van België met Oekraïne is in het voordeel van België blijven evolueren, hoewel vanaf 2008 het positieve saldo terugviel van 403,7 miljoen EUR tot 370 miljoen EUR. In 2009 daalde het handelsoverschot opnieuw en bedroeg het nog slechts 137,9 miljoen EUR.

Eind juli 2010 waren er in België 1.402 exporteurs naar Oekraïne en waren 2.387 firma's in deze markt geïnteresseerd. Beide landen liggen geografisch gezien dicht bij elkaar.

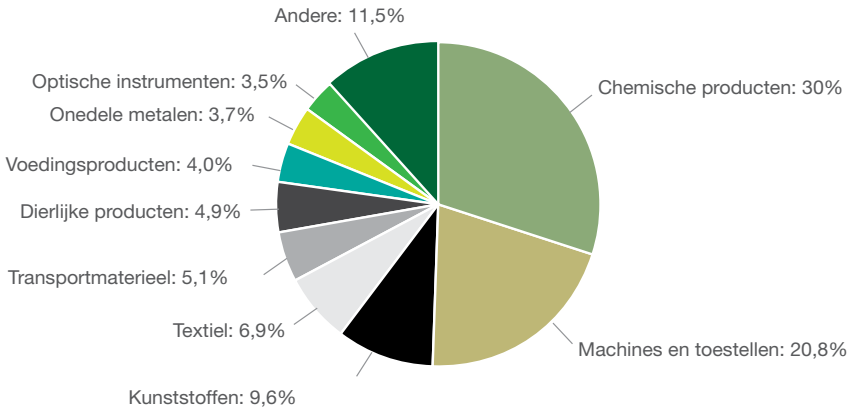
De eerste economische banden tussen beide landen kwamen tot stand in de 11e eeuw. De inwoners van Kiev kochten in Vlaanderen textiel en leverden bont. In Lviv werden ook wolproducten en juwelen van amber verkocht in ruil voor bont en zijde. Eind 19e, begin 20e eeuw droeg België bij tot de industriële bloei van Oekraïne: de eerste elektrische tramlijnen in Kiev en Odessa werden aangelegd door Tractebel. Sinds de onafhankelijkheid van Oekraïne, eind 1991, waren er geregeld diplomatieke contacten. Tussen 1999 en 2003 verdubbelde de Belgische uitvoer naar Oekraïne. Er zijn met name bijzondere banden tussen:

- Kiev en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- de regio Poltava en de provincie Henegouwen;
- de zustersteden Donetsk en Charleroi;
- de regio Cherkassy en de provincie Luxemburg;
- de regio Dnipropetrovsk en de provincies Luik en Antwerpen.

Ook in de humanitaire, culturele en artistieke sector is er heel wat activiteit: concerten, tentoonstellingen, een filmfestival … allemaal bieden ze mogelijkheden tot uitwisselingen tussen beide landen. De Oekraïense gemeenschap in België telt meer dan 4.000 leden.

Uitvoer

Sectorale spreiding van de uitvoer

Bron: Instituut voor de Nationale Rekeningen - http://www.bnb.be

De prioritaire sectoren voor samenwerking werden in 2008 bepaald:

- energie en de milieuaspecten van energiebesparingen;
- transport, infrastructuur en logistiek;
- landbouw en voedingsmiddelenindustrie;
- bank en verzekeringen;
- toeristische industrie;
- euro 2012.

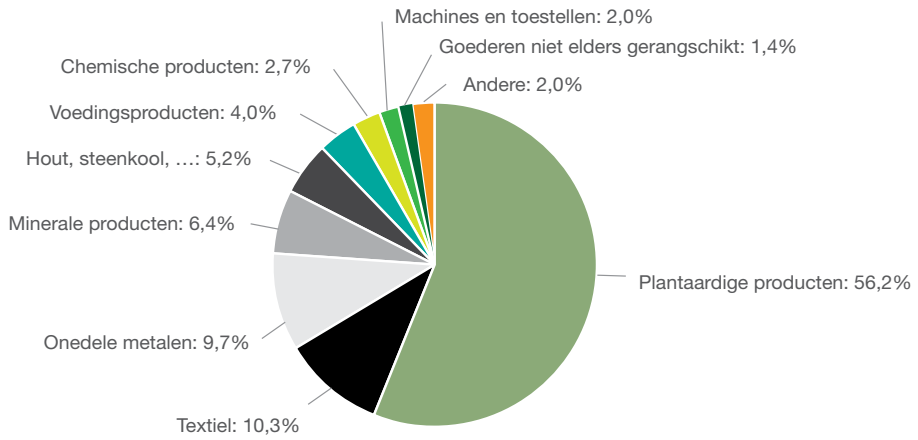
In 2009 bekleedde Oekraïne de 48e plaats op de lijst van voornaamste klanten van België, na Litouwen, maar voor Gibraltar.

In 2009 bestond de Belgische uitvoer naar Oekraïne uit twee componenten die verantwoordelijk waren voor 50,8 % van de totale leveringen aan het land:

- chemische producten, die met een totaal van 115,2 miljoen EUR verantwoordelijk waren voor 30 % van de Belgische uitvoer naar Oekraïne;
- machines en toestellen: met 20,8 % van de Belgische uitvoer zag deze groep van producten zijn verkopen een totaal bereiken van 80 miljoen EUR.

Invoer

Sectorale spreiding van de invoer

Bron: Instituut voor de Nationale Rekeningen - http://www.bnb.be

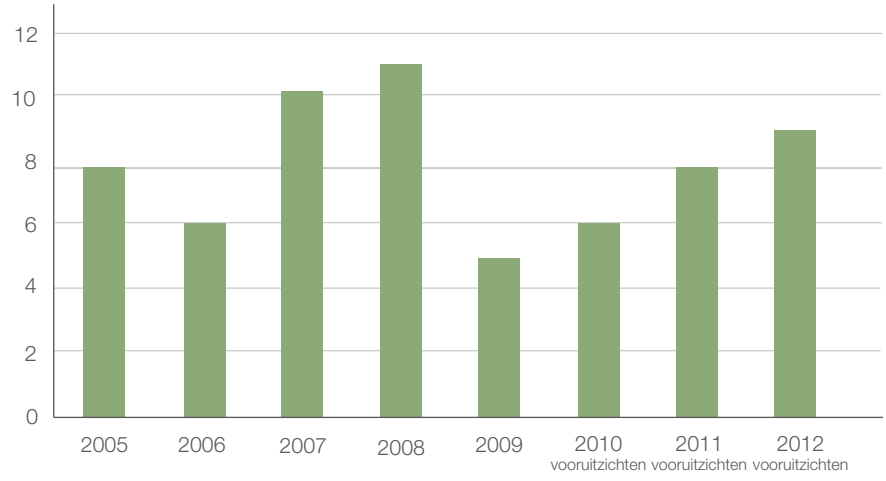
Wat de invoer betreft, was Oekraïne in 2009 de 58e leverancier van België, net na Sri Lanka en voor Griekenland.

In 2009 werd de Belgische invoer uit Oekraïne gedomineerd door twee componenten die 66,5 % van de totale import voor hun rekening namen. Het ging om:

- de plantaardige producten die verantwoordelijk waren voor 56,2 % van de Belgische aankopen, voor een totale waarde van 138,6 miljoen EUR;
- textiel dat een aandeel had van 10,3 %. De aankopen daarvan bedroegen 25,4 miljoen EUR.

2.3 Directe buitenlandse investeringen

DBI in Oekraïne,
in miljarden USD, reëel en vooruitzichten

■ DBI, in miljarden USD, reëel en vooruitzichten

Sinds President Iouchtchenko aan de macht kwam, wordt er een beleid gevoerd dat gunstiger is voor buitenlandse investeringen. In 2005 verzesvoudigden die in vergelijking met 2004 en liepen ze op tot een bedrag van 8 miljard USD. Globaal gezien trok het land, sinds zijn onafhankelijkheid, minder dan 5,2 % aan van de totale buitenlandse investeringen in Centraal- en Oost-Europa, d.w.z. 909 EUR per inwoner. Oekraïne hinkt wat dit betreft achterop in vergelijking met de andere landen van Centraal-Europa.

Tal van factoren pleiten echter in het voordeel van het land:

- de omvang van de binnenlandse markt, de grootste markt van Oost-Europa, d.w.z. 46 miljoen consumenten;
- de strategische ligging, op de noord-zuidas en de oost-westas, die er een platform van maakt voor de export naar de andere landen van het GOS;
- de overvloed aan natuurlijke rijkdommen;
- het industriële potentieel en het potentieel van de voedingsmiddelenindustrie;
- geschoolde en goedkope arbeidskrachten;
- de mogelijkheid firma's en vastgoed te kopen, met uitzondering van landbouwgronden;
- de mogelijkheid kapitaal en winsten terug te laten vloeien naar het eigen land;
- de mogelijkheid compensaties te krijgen voor eventuele nationaliseringen, onteigeningen of opeisingen die zouden gebeuren;

- de voorrang die gegeven wordt aan de toepassing van internationale akkoorden;
- weinig beperkingen voor buitenlandse investeringen;
- de gelijkwaardige behandeling van eigen en buitenlandse investeerders;
- het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie sinds mei 2008;
- de nog steeds lopende onderhandelingen over een “Free trade agreement” met de Europese Unie;
- Euro 2012 en de kansen die dat biedt op het vlak van infrastructuur.

Oekraïne heeft echter nog te lijden onder:

- de wijdvertakte corruptie;
- een gebrek aan transparantie in de wetteksten;
- interacties tussen de verschillende wetteksten die niet altijd coherent zijn;
- een willekeurige toepassing van de regels, een gevolg van de tekortkomingen van een weinig betrouwbaar juridisch systeem;
- een onvoldoende bescherming van de intellectuele rechten;
- de vele taksen. Het eerste “wetboek der taksen” van het land zou binnenkort echter het daglicht zien, waardoor het aantal geïnde taksen in de toekomst aanzienlijk zou worden beperkt;
- een reële belastingvoet die tweemaal hoger ligt dan de nominale belastingvoet als gevolg van de zeer hoge sociale en fiscale lasten;
- een BTW-percentage dat eveneens zeer hoog is (wordt momenteel herzien);
- de administratieve rompslomp;
- een weinig doeltreffend douanesysteem;
- een complexe procedure voor de certificering van goederen en diensten;
- hervormingen en privatiseringsprogramma’s die geregeld worden uitgesteld;
- de « credit crunch »;
- de onmogelijkheid landbouwgrond te kopen (zie deel 2.1.1.3 Sectorale samenstelling van het BBP - Landbouw);
- infrastructuur die moet worden onderhouden, gemoderniseerd en uitgebreid.

De voornoemde factoren verklaren waarom de directe buitenlandse investeringen (DBI) te laag blijven, ondanks het feit dat hun aantal toeneemt in volume.

De Oekraïense regering staat dus voor tal van uitdagingen.

Het agentschap dat instaat voor de promotie van investeringen en de begeleiding van buitenlandse investeerders is “Ukrzovnishinvest” (zie http://www.investOekraïne.gov.ua). Dat agentschap legde de prioritaire investeringssectoren vast:

- energie, met name de hernieuwbare energiebronnen en de verhoging van de energetische doeltreffendheid;
- transport en infrastructuur;
- de voedingsmiddelenindustrie;
- de nieuwe technologieën;
- toerisme en recreatie.

Het zijn bijgevolg deze sectoren waarop de gezamenlijke economische zending naar Oekraïne in november 2010 zich toespitst.

De voornaamste landen die in 2009 in Oekraïne investeerden, waren:

- Cyprus: 21,5 %;
- Duitsland: 16,5 %;
- Nederland: 10,0 %;
- Rusland: 6,7 %;
- Groot-Brittannië: 5,9 %.

Onder meer de volgende grote multinationals zijn in het land actief: BP, Shell, GSK, HSBC, BAT, McDonald’s, Marks & Spencer, Mothercare, Unilever, ACCA, Next, Baker Tilly, Arup, Kraft Foods, Coca Cola, HP, Cargill, Knauff, Yazaki, …

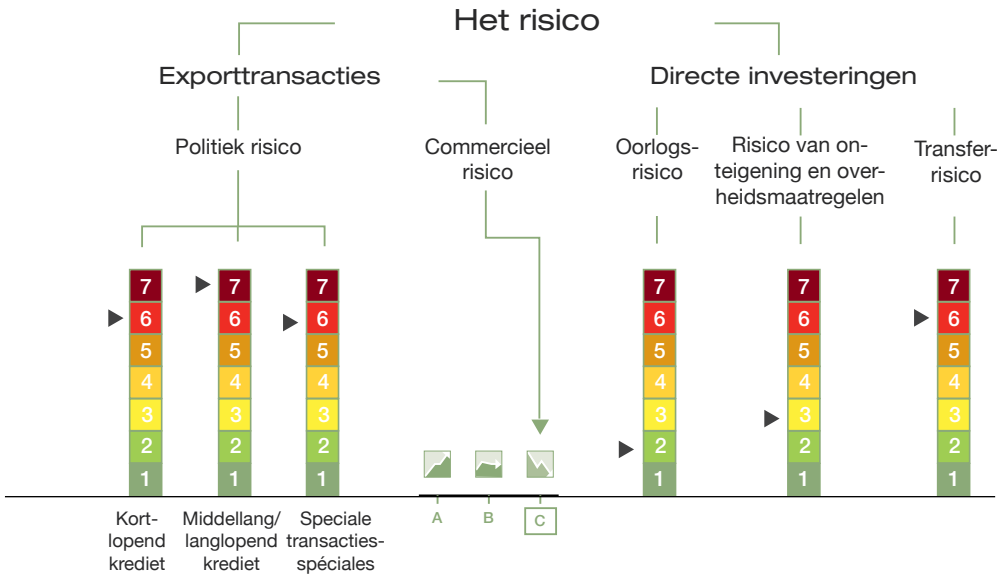
De volgende steden trekken de meeste investeringen aan:

- Kiev: hoofdstad en politiek centrum. Met name de volgende sectoren zijn er goed vertegenwoordigd: wetenschappen, opleidingen, kleinhandel, verlichting en diensten;
- Kharkiv: industrie (fabricage van machines en productie van gas), landbouw, wetenschappen (waaronder de lucht- en ruimtevaartwetenschappen), IT-outsourcing;
- Dnipropetrovsk: mineralen en staalproductie;
- Donetsk: mijnbouw en ferrometalen;
- Odessa: fabricage van machines, metaalbewerking, voedingsmiddelenindustrie en chemische industrie;
- Lviv: landbouwproductie en voedingsmiddelenindustrie, aardolie en IT-outsourcing.

Om alle procedures en initiatieven te vergemakkelijken wordt, niet enkel om taalredenen, aangeraden een beroep te doen op een plaatselijke partner.

Gelet op de « credit crunch » die nog zwaar op de investeringen weegt, kan men enig concurrentievoordeel putten uit offertes die gepaard gaan met een financiering.

2.4. Risicobeoordeling door Delcredere

Bron: Nationale Delcrederedienst – http://www.ondd.be

2.4.1. Exporttransacties

Met “politieke risico’s” bedoelt men alle gebeurtenissen in het buitenland die voor de verzekerde of debiteur overmacht vormen, zoals oorlogen, revoluties, natuurrampen, deviezenschaarste, willekeurige overheidsmaatregelen. De “politieke risico’s” zijn groot: klassen 6,7 en 6.

Met “commerciële risico’s” doelt men op het risico dat voortvloeit uit de verslechtering van de financiële situatie van de debiteur die leidt tot diens onvermogen om te betalen. Het “commerciële risico” bevindt zich in klasse C, d.w.z. de hoogste.

Verzekeringsmogelijkheden en -voorwaarden:

Voor de verzekering van **exporttransacties met kortlopend krediet** kan de Nationale Delcrederedienst dekking verlenen tegen het politieke en het commerciële risico in "open account", d.w.z. zonder dat een bankgarantie vereist is.

De dekkingsmogelijkheden zijn beperkt tot eersterangsdebiteuren. Voor zaken zonder waarborg (ILC of onherroepelijk documentair krediet) wordt het gewaarborgde aandeel echter beperkt tot 80 %. De verzekeringsmogelijkheden worden geval per geval bestudeerd (geen kredietlimieten). Voor bijzondere zaken wordt een bankgarantie (voor private debiteuren) of een onherroepelijk documentair krediet (voor publieke debiteuren) geëist.

Onder het acceptatiebeleid voor exporttransacties met middellang/langlopend krediet gaat de voorkeur uit naar transacties die niet meer dan 750.000 EUR bedragen voor dekking van non-betalingsrisico of non-transferrisico. Voor hogere bedragen bestaan er van geval tot geval mogelijkheden voor rekening van de Belgische Staat. De dekkingsmogelijkheden zijn beperkt tot eersterangsdebiteuren en projecten die een hoge rentabiliteit inhouden, prioritair zijn voor de ontwikkeling van het land en van groot belang zijn voor de Belgische economie. Voor zaken gerealiseerd met de overheidssector is een garantie van de Oekraïense Staat vereist.

Meer informatie over de verzekeringsmogelijkheden vindt u op: http://www.ondd.be/WebONDD/Website.nsf/AllWeb/Oekraïne?OpenDocument&Disp=2&Language=nl

2.4.2 Directe investeringen:

Het risico op oorlog omvat zowel het risico op een extern conflict als het risico op binnenlands politiek geweld. Het binnenlandse politieke geweld omvat, op zijn beurt, dan weer het extreme geval van een burgeroorlog, maar ook de risico's op terrorisme, burgeroproer, sociaal-economische conflicten en raciale en etnische spanningen.

Het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen heeft niet enkel betrekking op de risico's op onteigening en het niet nakomen van de contractuele verbintenissen door de overheid, maar ook op de risico's die verband houden met de (slechte) werking van het gerechtelijke apparaat en de potentiële negatieve gedragswijzigingen ten aanzien van buitenlandse investeerders.

Het transferrisico is het risico dat voortvloeit uit een gebeurtenis of een beslissing van de buitenlandse overheid die de transfer van het bedrag van de door de debiteur betaalde vordering verhindert.

De waarderingscijfers voor deze 3 risicoklassen zijn gemiddeld en hoog: 2, 3 en 6.

De Nationale Delcrederedienst verzekert de investeringen in dit land tegen 1) het risico op oorlog, 2) het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen en 3) het transferrisico m.b.t. de betaling van dividenden of de repatriëring van kapitaal. Die risico's kunnen afzonderlijk worden verzekerd, maar ook volgens alle mogelijke combinaties. Elke aanvraag wordt geval per geval, op basis van een gedetailleerde analyse, behandeld.

3 Sectorale benadering

3. Sectorale benadering

De sectoren waarnaar tijdens de zending bijzondere aandacht zal uitgaan, worden hierna van naderbij bekeken. We analyseren voor elke sector relevante cijfergegevens en de context alvorens af te sluiten met een overzicht van de mogelijkheden die zich aandienen.

Het gaat om de volgende sectoren:

- infrastructuur;
- transport en logistiek;
- voedingsmiddelenindustrie;
- leefmilieu en hernieuwbare energiebronnen.

3.1 Infrastructuur

ENKELE CIJFERS:

- ¼ van de belangrijke doorvoerwegen in Europa gaat door Oekraïne;
- 172.200 km aan nationale wegen en autosnelwegen;
- 260.000 km aan secundaire wegen;
- 46 trolleybusnetten;
- 24 tramnetten;
- 3 metronetten;
- 22.000 km aan sporen;
- 16 luchthavens waar commercieel transport kan plaatsvinden;
- 18 zeehavens (aan de Zwarte Zee en de Zee van Azov);
- tegen 2020 zou de opslagcapaciteit van de zeehavens met 60 % moeten stijgen;
- 2.240 km aan binnenvaartwegen waarvan 42 % langs de Dnjepr;
- 2.782 km kustlijn;
- de havens van Odessa, Illichevsk en Yuzhniy zijn verantwoordelijk voor in totaal 70 % van de omzet van de zeevracht.

KENMERKEN:

Door zijn strategische ligging tussen Rusland, de uitbreidende Europese Unie, Azië en het Midden-Oosten is de infrastructuursector van primordiaal belang voor het land. Oekraïne is ook een kruispunt voor de doorvoer van olieproducten. Het afsluiten van een “Free trade agreement” met de Europese Unie zou overigens een positieve impact moeten hebben op het transport en de logistiek. De uitbouw van de infrastructuur is dus des te noodzakelijker.

De huidige infrastructuurnetten zijn een erfenis van de voormalige Sovjet-Unie. Ze moeten worden gemoderniseerd en uitgebreid om het stijgend aantal passagiers te kunnen verwerken. Zowel op de interstedelijke als intrastedelijke (metro, tram, bus) wegen moeten grote renovatie- en uitbreidingswerkzaamheden worden uitgevoerd. Verkeerscontrole, veiligheid en communicatie zijn belangrijke componenten van die projecten.

Als gevolg van de crisis werden de werkzaamheden stopgezet. Dankzij de economische heropleving zouden onder meer de volgende projecten opnieuw moeten worden gelanceerd:

- de ringweg rond Kiev;
- de aankoop van nieuwe trams en bussen;
- de modernisering van de luchthavens;
- de treinverbinding tussen Boryspil en Kiev;
- de aanleg van de metro in Kharkiv (40 miljoen UAH werden voor de stad vrijgemaakt).

Onder meer de volgende havens zijn bij de werkzaamheden betrokken:

- Yuzhniy: opslag van bulkgoederen (910 miljoen USD);
- Illichinsk: verhoging van de opslagcapaciteit, met name voor granen, zonnebloempitten en andere plantaardige oliën (776 miljoen USD);
- Mykolayiv: uitbreiding van de voorhaven van Ochakiv die een aansluiting moet krijgen op de autosnelweg (650 miljoen USD).

Er zijn meerdere miljarden euro’s nodig. Aangezien de staatskas leeg is, zal een beroep worden gedaan op privé-investeringen en internationale instellingen (BERD, Wereldbank, …). Zo zal de BERD, voor een bedrag van 16 miljoen EUR, de volgende componenten in Lviv financieren:

- elektriciteitsvoorziening van het tramnet;
- modernisering van de tramdepots;
- levering van trams;
- IT-systeem.

Euro 2012

In april 2007 werd de organisatie van Euro 2012 toegewezen aan Polen en Oekraïne. De organisatie van dat evenement zou een positieve impact moeten hebben op de economie in het algemeen en op de ontwikkeling van de infrastructuur en de bouwsector in het bijzonder. Een afstand van 1.900 km scheidt de twee steden die het verst van elkaar liggen: het Poolse Gdansk en het Oekraïense Donetsk.

Er werden vier steden in Oekraïne geselecteerd: Kiev, Lviv, Donetsk en Kharkiv.

Hotels, wegen, stadions en luchthavens moeten worden gerenoveerd en een veel grotere capaciteit krijgen.

Tijdens een inspectie van de UEFA in juni 2010 werd vastgesteld dat er aanzienlijke vertraging is opgelopen: het stadion van Kiev zou 5 maanden vertraging hebben, dat van Lviv zou nog helemaal moeten worden opgetrokken, …

In totaal zal het equivalent van 15 miljard EUR worden geïnvesteerd door de Oekraïense overheid. De privé-investeringen zouden oplopen tot 5,3 miljard EUR met het oog op de (herop)bouw van sportgebouwen, transportinfrastructuur en huisvesting

KANSEN:

Ontwerp, bouw, consultancy- en engineeringbedrijven, apparatuur voor verkeerscontrole, veiligheids- en communicatievoorzieningen, ruimtelijke ordening, transportmiddelen (trams, bussen, metro, ...), vernieuwing van uitrustingen en rollend materiaal (spoor), veiligheids- en controleapparatuur (veiligheidscamera's, systemen met veiligheidssassen en voor toegangscontrole), logistiek materiaal, gegevensverwerking, hotels voor Euro 2012.

3.2 Transport en logistiek

ENKELE CIJFERS:

- de transportsector vertegenwoordigde 12 % van het BBP in 2009. In 2014 zou dat percentage moeten oplopen tot 14,5 % van het BBP;
- verwachte groei (alle transportmiddelen samen) voor de periode 2010-2014: 4,1 % per jaar;
- deze sector stelt 1,15 miljoen personen tewerk, d.w.z. 6,8 % van de actieve bevolking.

KENMERKEN:

Sinds de onafhankelijkheid van het land wordt er in het algemeen weinig geïnvesteerd in de sector van de logistiek en het transport. Deze toestand is een rem op de economische heropleving en is des te betreurenswaardiger, gelet op het grote potentieel als gevolg van de strategische ligging van Oekraïne.

Oekraïne is afhankelijk van privé-investeringen en internationale geldschieters zoals de BERD en de Wereldbank.

Een plan voor de ontwikkeling van de transportsector, dat tot 2020 loopt, voorziet in:

- de modernisering en renovatie van de spoorwegen;
- de creatie van 5 Europese transportcorridors.

De twee onderstaande tabellen geven een overzicht van de meest gebruikte transportmiddelen voor goederen en personen in 2009.

Vervoerde goederen	Miljoen ton in 2009	In % t.o.v. de periode 2008
Spoor	391.2	78.5
Weg	140	75.2
Water	9.8	50
Olie- en gaspijpleidingen	154.6	82.8
Lucht	0.1	83.1
TOTAAL	**695.7**	**78.1**

Bron: Oekraïens Nationaal Comité van de Statistieken, Economische dienst

Vervoerde passagiers	Miljoen passagiers in 2009	In % t.o.v. de periode 2008
Spoor	425.9	95.8
Weg	4012.9	91.8
Water	7.8	86.8
Lucht	5.1	83
Andere (metro, tram, trolleybus)	2822.4	86.4
TOTAAL	**7274.1**	**87.83**

Bron: Oekraïens Nationaal Comité van de Statistieken, Economische dienst

Wegen

In 2009 gebeurde 20 % van het vrachtverkeer en 55 % van het personenvervoer over de weg.

De overheidsdienst Ukravtodor staat in voor het beheer van die sector.

Het gebrek aan middelen is een verklaring voor de slechte staat waarin het (auto)wegennet verkeert.

Voor de periode 2010-2014 verwacht men een jaarlijkse groei van 4,2 %. Die groei is niet enkel afhankelijk van de investeringen in de infrastructuur zelf, maar ook van de modernisering van het wagenpark.

Spoor

Het spoornet werd traditioneel zeer veel gebruikt voor het transport van metalen en mineralen naar de voormalige Sovjet-Unie. Er is tot nu toe weinig geïnvesteerd in de modernisering en uitbreiding ervan, maar de overheid heeft laten blijken dat ze in de toekomst wil beantwoorden aan de internationale normen ter zake. Daartoe zullen ze een beroep doen op internationale financiële instellingen zoals de BERD en de Wereldbank.

Ukrzaliznytsa, het overheidsbedrijf dat het spoornet beheert, telt 500.000 werknemers en beheert 1.800 stations en 500 depots. De komende vier jaar zou de sector jaarlijks gemiddeld met 4 % moeten groeien.

Water

Er is 4.400 km aan waterwegen waaronder:

- 1.672 km van de Prypyat,
- 1.990 km van de Dnjepr.

De belangrijkste havens zijn:

- Kiev;
- Odessa: een van de grootste havens aan de Zwarte Zee. De haven strekt zich uit over een oppervlakte van 109 ha. Ze kan jaarlijks tot 14 miljoen ton vaste producten en 24 miljoen ton olie verwerken. De BERD stond een lening van 37 miljoen USD toe voor de havenuitbreiding (met name van de Holdco-terminal).
- Illichivsk: bevindt zich op 7 km ten zuidoosten van Odessa en heeft een capaciteit van 20 miljoen ton goederen per jaar.

De havens worden door de overheid beheerd, terwijl de maritieme ondernemingen privé zijn.

Lucht

Dit is het minst gebruikte transportmiddel, met een overcapaciteit van de luchthavens als gevolg. Kiev verwelkomt 80 % van de internationale vluchten. De privatisering van de sector is momenteel aan de gang. Vandaag staat het overheidsbedrijf Ukraviatrans in voor het beheer.

Het verschijnen van lagekostenmaatschappijen (Wizz, …) en de organisatie van Euro 2012 pleiten voor de modernisering en uitbreiding van de infrastructuur. Men verwacht dan ook een jaarlijkse groei van ongeveer 4,7 % voor de periode 2010-2014.

Opslagplaatsen en distributiekanalen

Het logistieke potentieel is groot en verklaart de aanwezigheid van multinationals.

De vraag naar opslagplaatsen is groter dan het aanbod omdat:

- de geringe constructiekosten voor een zeer goede rendabiliteit en dus een korte terugverdientijd zorgen;
- Oekraïne strategisch gelegen is.

In Kiev is de vraag het grootst en de prijs per vierkante meter dus het hoogst.

Er zijn 3 distributiekanalen:

- groothandel;
- kleinhandel;
- distributeurs.

Het is van cruciaal belang over een doeltreffende distributeur te beschikken omdat die de invoer van goederen kan ondersteunen en administratieve begeleiding bij de Oekraïense autoriteiten kan geven.

3.3. Voedingsmiddelenindustrie

ENKELE CIJFERS:

- 42 miljoen hectare is bestemd voor diverse teelten (30 miljoen hectare, d.w.z. ongeveer de helft van de oppervlakte van het land) en veeteelt;
- 40 % van de landbouwoppervlakte bestaat uit « chernozems », bijzonder vruchtbare gronden;
- 17 % van het BBP is afkomstig van de landbouw en de voedingsmiddelenindustrie;
- de voedingsmiddelenindustrie is verantwoordelijk voor 8 % van het BBP;
- meer dan 30 % van de bevolking leeft op het platteland;
- 20 % van de actieve bevolking is actief in deze sector;
- 12 % van de export is afkomstig uit deze sector;
- 3e grootste producent ter wereld van zonnebloemen en 20 % van de oogst op wereldvlak in 2009;
- 3e grootste producent ter wereld van gerst en 8 % van de oogst op wereldvlak in 2009;
- 9e grootste producent ter wereld van graan en 3 % van de oogst op wereldvlak in 2009;
- totale oogst in 2009: 48 miljoen ton, terwijl 80 tot 100 miljoen ton potentieel mogelijk is;
- zuivelproducten maken 23 % uit van de voedingsuitgaven van de Oekraïners;
- het marktaandeel van melk en afgeleide producten bedraagt 16 % van het totaal van de voedingsindustrie;
- meer dan 130 zuivelproducten, 100 kaassoorten, 25 soorten poedermelk;
- de fruit- en groentemarkt verdrievoudigde in de periode 2000-2007;
- in Oekraïne zijn 22.000 bedrijven actief in de voedingsmiddelenindustrie;
- sinds 1992 meer dan een miljard USD aan DBI in de landbouw en de voedingsmiddelenindustrie;
- 80 % van het Oekraïense landbouwmachinepark is verouderd.

KENMERKEN:

Het landbouwpotentieel is aanzienlijk: de jaarlijkse oogst zou kunnen worden verdubbeld als het machinepark vernieuwd werd en als moderne technieken zouden worden toegepast. De crisis, het gebrek aan financiële middelen en de kredietschaarste hebben een rem gezet op de vernieuwing van de landbouwinstallaties. Er zou vier tot vijf miljard USD nodig zijn om het machinepark te moderniseren.

Er is een stapsgewijze concentratie van kleine exploitaties merkbaar.

Een van de doelstellingen van de voedingsmiddelenindustrie is de uitbreiding van het productgamma en de verovering van buitenlandse markten. Er worden ook bijzondere inspanningen geleverd om de kwaliteit en de verpakking te verbeteren.

Grote internationale bedrijven zijn aanwezig: Kraft, Nestlé, Unilever,… Zij zorgen voor een nieuwe dynamiek.

KANSEN:

Verpakking van voedingswaren, productietechnieken die het concurrentievermogen verhogen, automatiseringstechnieken, veevoeders, meststoffen, jonge planten, pesticiden, kisten, opslaginstallaties, koel- en vriesinstallaties, verwerking, sorteren en verpakken van groenten en fruit, dienstverlening, met name in de tuinbouwsector, landbouwmateriaal, materiaal voor de veeteelt.

3.4 Leefmilieu en hernieuwbare energiebronnen

ENKELE CIJFERS:

- 2e grootste net van gas- en oliepijpleidingen ter wereld, na Rusland;
- 80 tot 90 % van de aardolie en 75 tot 80 % van het gas wordt ingevoerd, voornamelijk uit Rusland;
- Oekraïne is de 6e grootste verbruiker ter wereld van gas en de 4e grootste invoerder;
- het energieverbruik per USD BBP van Oekraïne ligt 3,5 maal hoger dan het Europese gemiddelde;
- per inwoner ligt het verbruik 4 tot 5 maal hoger dan dat van West-Europa;
- het land behoort tot de grootste uitstoters van koolstofdioxide ter wereld;
- 15 kerncentrales, 14 thermische centrales en 5 waterkrachtcentrales.

KENMERKEN:

Het land verbruikt enorm veel energie in vergelijking met West-Europa en is zeer afhankelijk van zijn leveranciers. De overconsumptie kan worden verklaard door een verouderd machinepark en de verouderde energie-infrastructuur, de technische achterstand en een ondoeltreffend beheer. 20 tot 25 % van de energie zou dan ook worden verspild. Het feit dat de overheid een groot deel van de gaskosten voor haar rekening neemt (door het te verkopen aan een prijs die lager ligt dan de aankoopprijs) zet de eindgebruikers er overigens niet toe aan minder te verbruiken. Het gevolg van dit onevenwicht is dat het overheidsbedrijf Naftogaz, dat instaat voor het gas- en aardoliebeheer, onder een grote schuldenlast gebukt gaat.

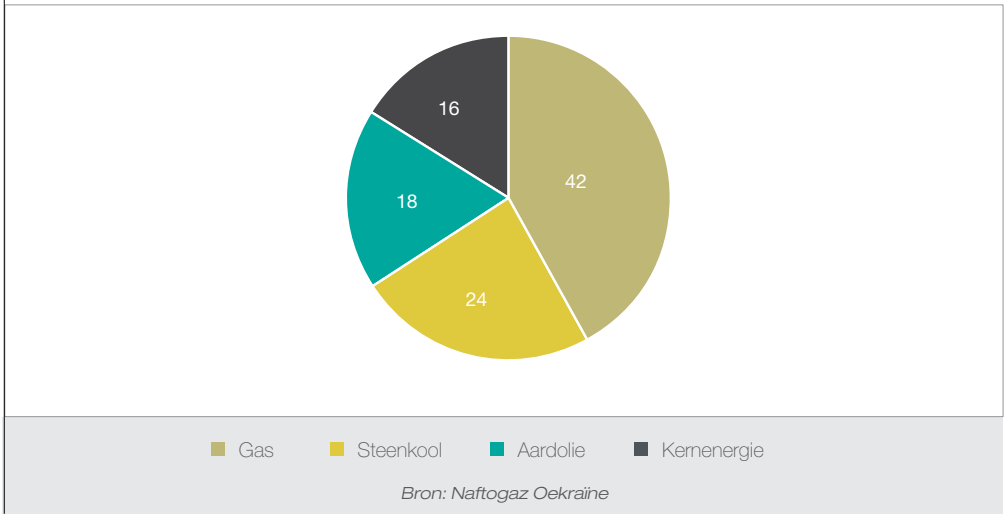
Het gebruik van alternatieve energiebronnen is van groot belang als het land minder afhankelijk van Rusland wil worden. Momenteel wordt slechts 5 tot 10 % van de energienoden door die alternatieve energiebronnen ingevuld.

Ook het distributienet moet worden gemoderniseerd.

Het gebrek aan middelen is een verklaring voor de opgelopen achterstand. Alleen al de modernisering van het doorvoernet voor aardolie en gas zou 2,5 miljard USD kosten. De internationale instellingen (Europese Unie, Wereldbank, EIB, …) steunen het land in de inspanningen die het levert met het oog op de diversificatie.

Strategische doelstellingen van de Oekraïense overheid zijn onder meer de inperking van de energetische intensiteit van het land via het verhogen van de energetische doeltreffendheid, alsook de beperking van de energetische afhankelijkheid ten aanzien van het buitenland via een verhoging van de plaatselijke productie en een diversifiëring van de bevoorradingsbronnen.
(bron: Ubifrance, 2e trimester 2010).

Spreiding van het energieverbruik in Oekraïne, in 2009, in %

Bron: Naftogaz Oekraïne

Het land is zelfvoorzienend wat steenkool aangaat, maar die steenkool is niet zeer concurrentieel: het asgehalte ervan ligt heel wat hoger dan het gemiddelde, waardoor dure bewerkingsoperaties onvermijdelijk zijn. De steenkoolmijnen blijken overigens gevaarlijk te zijn. De regering zou de ingevoerde steenkool op termijn willen vervangen door plaatselijke steenkool.

Het aandeel van de hernieuwbare energiebronnen maakt slechts 8 % van de totale elektriciteitsopwekking uit en minder dan 3 % van het verbruik. Die is voor ¾ afkomstig van waterkrachtcentrales.

Het land bezit een groot potentieel in termen van hernieuwbare energiebronnen.

Wind

Er zijn middelgrote en grote installaties aanwezig. Het potentieel is ook groot voor sites met een kleine capaciteit (tot 20kW), voornamelijk in de landbouwsector.

De beste locaties zijn de kusten aan de Zwarte Zee en de Zee van Azov, Odessa, Kherson, Zaporizha, Donetsk, Luhansk, de regio's rond Mykolaiv en de bergen in de Karpaten en de Krim.

Zon

Zonne-energie wordt hoofdzakelijk gebruikt voor de levering van warm water in de zomer. Deze energiebron is, vanwege de kostprijs, weinig verspreid.

Water

Hydro-elektrische energie is het goedkoopst en het milieuvriendelijkst (geen verbranding). De productie is geconcentreerd in centraal-Oekraïne op de Dnjepr (de stuwdammen op de stroom leveren de meeste energie), de Dniester, de Yuznhy Bug en de Tisa.

Biomassa

Biomassa maakt 0,5 % van de totale productie uit. Sommige bronnen zijn van mening dat dit percentage tot 9 % van de totale elektriciteitsproductie zou kunnen worden opgetrokken. De energie uit biomassa komt bijna volledig voort uit de verbranding van houtresten.

Biomassa zou de belangen van de landbouw en het leefmilieu met elkaar kunnen verzoenen: het afval van de oogsten zou kunnen dienen voor directe verbranding of zou kunnen worden verwerkt tot ethanol en biodiesel, waardoor de energetische afhankelijkheid zou afnemen en de boeren niet meer aan prijsschommelingen zouden worden blootgesteld.

KANSEN:

Energie-efficiëntie, leefmilieu, alternatieve energiebronnen, stoom-, water en gasturbines, meetapparatuur, zonnepanelen, facility management, gaspijpleidingen, modernisering van energiecentrales (waaronder kerncentrales), uitrustingen voor miniwaterkrachtcentrales, ...

4 Recente succesverhalen

4. Recente succesverhalen

De Belgische ondernemingen die in dit hoofdstuk worden voorgesteld, hebben met elkaar gemeen dat hun intrede op de Oekraïense markt uitermate geslaagd is en dat ze er via export een aanzienlijk deel van hun omzetcijfer hebben gerealiseerd.

De drie voorgestelde casestudy's werden geselecteerd in functie van de representativiteit van de sector, de regio en de grootte van de onderneming. Het onderstaande lijstje is helemaal niet exhaustief.

Reynaers Aluminium

SECTOR
Bouw
LIGGING
Brovary

Bedrijf :

Reynaers Aluminium is de Europese marktleider op het vlak van vernieuwende en duurzame aluminiumsystemen voor de bouw:

- een breed gamma van deuren en ramen;
- schuifsystemen;
- gordijngevels;
- veranda's;
- zonnewering;
- complementaire systemen.

Reynaers kan architecten en bouwers helpen bij het ontwerpen en optrekken van alle types van bouwwerken, van indrukwekkende doorzichtige kantoorgebouwen tot budgetwoningen, van innoverende gebouwen die energiezuinig zijn dankzij de geïntegreerde fotovoltaïsche modules tot traditionele ramen voor privé-woningen.

Casestudy :

' Op 28 januari huldigde Reynaers Aluminium nabij Kiev een coördinatiecentrum en een lakfabriek in. Hier was een investering van meer dan 7 miljoen euro mee gemoeid. De fabrikant van aluminiumprofielen voor de bouwsector geeft op die manier een nieuwe dimensie aan zijn aanwezigheid in Oekraïne. De firma koos Oekraïne als uitvalsbasis voor de hele regio aangezien het land nog steeds met grote buur Rusland verbonden is via talrijke handelsakkoorden, net zoals andere voormalige landen van de Sovjet-Unie … Oekraïne is immens groot en beschikt over heel wat troeven: een vruchtbare bodem, een metaalindustrie en een miskend toeristisch potentieel (n.v.d.r.: de stranden van de Krim). Het opleidingsniveau is goed, met name dat van de ingenieurs", legt C.E.O. Martine Reynaers uit. "En blijkbaar zijn de middelen en het kapitaal beschikbaar om te beantwoorden aan de enorme infrastructuurnoden ... Oekraïne heeft nood aan symbolen die het land bekendheid geven in het buitenland. Kiev, waar onlangs een opmerkelijk museum voor moderne kunst werd geopend, verdient het om bekender te zijn", zegt ze. "Net als Polen heeft het land het voordeel om zowel op etnisch als religieus vlak een relatief homogene bevolking te hebben. Vanuit dit oogpunt zouden er niet te veel spanningen mogen zijn.', Forward, maart 2010.

Website: *http://www.reynaers.com*

Melexis

SECTOR
Micro-elektronica

LIGGING
Kiev

Bedrijf :

Melexis ontwikkelt, produceert en verdeelt elektronische componenten voor toepassingen in de automobielsector en de industrie zoals gemengde IC-signalen (Integrated Circuits), IC-sensoren en programmeerbare IC-sensorensystemen.

De automobieltoepassingen maken het leeuwendeel uit van de activiteiten van het bedrijf. De producten zijn van een dergelijke kwaliteit dat vandaag bijna alle automerken hun toevlucht nemen tot de IC's van Melexis op het vlak van veiligheid, doeltreffendheid en comfortabel transport van personen en goederen.

Casestudy :

Melexis Oekraïne werd opgericht in september 2000 en vertegenwoordigt een investering van 3 miljoen EUR. Het bevindt zich in het gebouw dat de firma bezit in het district Svjatoshinskij van Kiev. Melexis Oekraïne is een belangrijk designcentrum dat 70 werknemers telde in 2009.

Drie redenen rechtvaardigen die grote investering in Oekraïne. De eerste heeft betrekking op de aanwezige human resources. Veel Oekraïense universiteiten en technische instituten hebben een lange traditie op het vlak van wetenschappen en wiskunde. De jongste 8 jaar onderhield Melexis nauwe contacten met verschillende universiteiten en die contacten kregen een concrete invulling door de oprichting van het "Melexis Training Center". In april 2007 werd in het Polytechnisch Instituut van Kiev een opleidingscentrum voor toekomstige IT-designers opgericht.
Het laboratorium, met 10 posten, is uitgerust met de modernste pc's en software voor de ontwikkeling van IC's. In april 2008 werd aan de Technische Universiteit van Sebastopol een tweede opleidingscentrum geopend voor de ontwikkeling van radiofrequentie-IC's. Melexis is dan ook van mening dat het land zeer trots mag zijn op het uitstekende niveau van zijn onderwijssysteem.

De tweede reden waarom Melexis voor Oekraïne gekozen heeft, is de nabijheid van West-Europa en met name, van België.

De afstand tussen België en Oekraïne is niet alleen geografisch beperkt, maar er zijn ook tal van overeenkomsten in onze cultuur en mentaliteit. Melexis Oekraïne heeft meegewerkt aan een twintigtal projecten die reeds in de productievestigingen zijn geïmplementeerd. Momenteel worden vijftien bijkomende projecten ontwikkeld.

De collega's en resources van Melexis Oekraïne dragen op aanzienlijke wijze bij tot de toekomst van Melexis.

Website: *http://www.melexis.com*

Materialise

SECTOR
Informatica

LIGGING
Kiev

Bedrijf :

Materialise Group staat bekend om zijn activiteiten in de sector van de snelle industriële en medische prototypes. Het hoofdkwartier bevindt zich in Leuven en de groep heeft filialen over de hele wereld. Materialise beschikt niet alleen over de grootste capaciteit inzake uitrustingen voor snelle prototypering van Europa, maar geniet ook een uitstekende reputatie als leverancier van innoverende softwareoplossingen. Materialise is dan ook uitgegroeid tot de marktleider op de markt van de 3D-druk en CAD-software en is een van de grote spelers op het vlak van de verwerking van medische en tandheelkundige beelden alsook voor chirurgische simulaties. Dankzij zijn unieke MGX-afdeling voor designproducten waagt Materialise zich bovendien op de markt van de snelle gepersonaliseerde fabricage. Het klantenbestand van Materialise bestaat uit grote ondernemingen in de automobielsector, de elektronicasector en de sector van consumptiegoederen. Zijn medische en tandheelkundige producten worden in de hele wereld gebruikt door ziekenhuizen, onderzoeksinstellingen en klinieken. De groep telt verscheidene filialen in Europa, Azië en de V.S. Het bedrijf biedt werk aan 600 personen in 4 departementen.

Casestudy:

De opening van de vestiging in Kiev maakt integraal deel uit van de expansiestrategie op lange termijn van het bedrijf. Bij de lancering in 2000 waren er 5 personen tewerkgesteld. Sindsdien is de vestiging snel geëvolueerd en vormt ze een vitale component van de Groep die eind 2008 meer dan 180 werknemers telde. De Materialise-vestiging in Kiev is een belangrijk centrum voor software-R&D voor toepassingen die het geavanceerde gebruik van snelle prototypes mogelijk maken, net als fabricagetechnieken en de verwerking van medische beelden. In het huidige digitale tijdperk zijn computers en informatietechnologieën een beslissende factor geworden voor kostenbeperking en efficiëntie in medische en industriële omgevingen. De 10 jaar dat Materialise reeds aanwezig is in Oekraïne hebben bewezen dat het bedrijf een onmisbare en betrouwbare speler is geworden in de sector van de softwareontwikkeling. Materialise Oekraïne draagt het ISO-9001-certificaat en zijn activiteiten beantwoorden aan de internationale kwaliteitsnormen.

Website: *http://www.materialise.com*

5 Gedragscode

5. Gedragscode

Zakenrelaties

- Goede persoonlijke relaties vormen de basis van een vruchtbaar professioneel partnerschap.
- Hiërarchie, vormelijkheid en een zekere administratieve logheid maken deel uit van de erfenis van de Sovjet-Unie. Om snel resultaat te boeken, maakt u dus het best een afspraak met personen die enige beslissingsbevoegdheid hebben.
- Er wordt afgeraden een handdruk te geven in de deuropening, aangezien dit ongeluk zou brengen.
- Een zakengeschenk (persoonlijke promotieartikelen) of een geschenk dat representatief is voor het land (Belgische chocolade bijvoorbeeld) zal op prijs worden gesteld bij de eerste professionele contacten.
- Tijdens een restaurantbezoek is het niet de gewoonte de rekening te delen, wel van uw gesprekspartners om U op hun beurt uit te nodigen. Een toast uitbrengen met een glas wodka is courant.
- Als u uitgenodigd wordt op een maaltijd in de privésfeer zal een geschenk voor de gastheer op prijs worden gesteld: een fles wijn, een boeket met een oneven aantal bloemen, …
  Als er kinderen zijn, neemt u het best ook een geschenk mee voor hen.
- Eten weigeren wordt als een belediging aanzien.
- Klassieke kledij wordt op prijs gesteld. Een das dragen wordt aangeraden.

Vergaderingen

- Geef de voorkeur aan persoonlijke afspraken i.p.v. telefoongesprekken. De menselijke relaties zijn immers van primordiaal belang. Als aan het begin van de vergadering algemene of privéonderwerpen worden besproken, wacht u tot uw gesprekspartner de professionele onderwerpen aansnijdt. Zo niet zal worden gedacht dat u enkel in zaken geïnteresseerd bent. Een vertrouwensrelatie opbouwen, is belangrijk. Dit verklaart waarom het afsluiten van contracten meer tijd in beslag neemt dan in West-Europa. Het hebben van geduld en doorzettingsvermogen is dus de boodschap. Eens het partnerschap vaste vorm heeft gekregen, tonen de Oekraïners zich direct in de omgang.
- Stiptheid is belangrijk.
- Referenties geven die de partner kent, is ideaal en zal ertoe bijdragen dat sneller een klimaat van vertrouwen ontstaat.
- Elke vergadering moet enkele dagen op voorhand worden bevestigd.
- De werkuren zijn vergelijkbaar met de westerse normen: van maandag tot vrijdag, van 9h00 tot 18h00, met een lunchpauze van een uur.

Talen

- De talen die worden gebruikt zijn het Russisch (voornamelijk in het oosten en op de Krim) en het Oekraïens (in het westen).
- Het gebruik van het Engels hangt af van:
  - de leeftijd: de jongste generaties spreken het graag terwijl oudere personen veeleer Duits zullen spreken;
  - de activiteitensector: het Engels wordt meer in de IT-sector en de creatieve sectoren gebruikt dan in de landbouw en de zware industrie.
- U zal dus een beroep moeten doen op een tolk die de zeden en gewoontes in de zakenwereld kent.
- De kans is groot dat brieven of boodschappen in het Engels nooit worden gelezen. Alle communicatie moet in het Russisch of Oekraïens gebeuren.
- Het cyrillisch schrift wordt onder meer gebruikt op alle borden, wegwijzers, enz.

Naamkaartjes

Voorzie in voldoende naamkaartjes, tweezijdig gedrukt, in het Oekraïens en in het Engels. Vermeld, onder meer universitaire titels. Er wordt aangeraden het naamkaartje met de Oekraïense kant naar boven te overhandigen.

Onderwerpen die u het best vermijdt

De geschiedenis van Oekraïne, de Krim.

6 Nuttige adressen

6. Nuttige adressen

6.1. België

Flanders Investment & Trade (FIT)

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel
Tel: + 32 2 504 87 11
Fax: + 32 2 504 88 99
Email : info@fitagency.be
www.flandersinvestmentandtrade.be

Brussel Export

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel
Tel: + 32 2 800 40 00
Fax: + 32 2 800 40 01
Email: infos@brussels-export.irisnet.be
www.brussels-export.be

Agence wallonne à l'exportation et aux investissements étrangers (AWEX)

Saincteletteplein 2
1080 Brussel
Tel: + 32 2 421 82 11
Fax: + 32 2 421 87 87
Email : mail@awex.be
www.awex.be

Ambassade van Oekraïne in België

Ambassadeur: Z.E. Ihor DOLHOV, Buitengewoon en Gevolmachtigd Ambassadeur

Albert Lancasterlaan 30-32
1180 Ukkel
Tel.: + (32) (2) 379 21 00
Fax: + (32) (2) 379 21 79
Email:emb_be@mfa.gov.ua
http://www.ukraine.be

A.Gromov, Hoofd van de economische afdeling

Tel: +(32)(2) 379 21 25
Fax: +(32)(2)379 21 25

6.2. Oekraïne

Ambassade van België in Oekraïne, Kiev

Ambassadeur : Z.E. Marc Vinck
Consul: Sophie De Vos

Vul Leontovitcha 4
01030 Kiev
Tel: +(380) (44) 23 82 600
Tel: (noodnummer buiten de kantooruren):
+(380) (67) 22 01 589
Fax: + (380) (44) 23 82 601
Fax: + (380) (44) 23 82 602
Kiev@diplobel.fed.be
ambelvisakiev@voliacable.com
ambabel@kiev.farlep.net
www.diplomatie.be/kievfr (Français)
www.diplomatie.be/kievnl (Nederlands)
www.diplomatie.be/kiev (English)

Ereconsulaat Lviv

Ereconsul: Y. Hartsula

14 Ivan Franko str
79005 Lviv
Tel: +(380) (32) 26 02 080
Fax : + (380) (32) 26 00 149
consulbelg@org.lviv.net

Flanders Investment & Trade in Oekraïne

Flanders Investment & Trade heeft geen vertegenwoordiger in Oekraïne. De belangen worden behartigd door de economische en handelsattaché van AWEX (zie verder).

Brussel Export in Oekraïne

Brussel Export heeft geen vertegenwoordiger in Oekraïne. De belangen worden behartigd door de economische en handelsattaché van AWEX (zie verder).

Agence wallonne à l'exportation et aux investissements étrangers (AWEX) in Oekraïne

Belgische Ambassade
Tatiana Korotich, Economisch- en handelsattaché
Leontovicha Str. 4
01030 Kiev
Tel: + (380) (44) 23 91 846
Fax: + (380) (44) 23 91 851
kiev@awex-wallonia.com
awex@awex.kiev.ua

Invest Oekraïne, Ukrainian Center for Foreign Investment Promotio

vul. Rayevskoho, 36
01042 Kiev
Tel: + (380) (44) 53 77 313
Fax: + (380) (44) 53 77 311
info@investukraine.org
http://www.investukraine.org

Ukrainian Chamber of Commerce and Industry

vul. Velyka Zhytomyrska, 33
01601 Kiev
Tel: + (380) (44) 27 29 927, 911
Fax: +(380) (44) 27 23 353, 327
ucci@ucci.org.ua
http://www.ucci.org.ua

Kyiv Chamber of Commerce and Industry

Eerste vice-Voorzitter: Prokhorov

prokhorov@uspp.org.ua
vul. Bohdana Khmelnytskogo, 55
01001 Kiev
Tel: + (380) (44) 59 01 748
Fax: + (380) (44) 27 82 981, 59 01 746
uspp@uspp.kiev.ua
http://www.uspp.org.ua

American Chamber of Commerce in Oekraïne

Voorzitter: J. Zukoski

Vul. Shovkovychna, 42-44, LL 1 floor
01601 Kiev
Tel: +(380) (44) 49 05 800
Fax: +(380) (44) 49 05 801
chamber@chamber.ua
http://www.chamber.ua

EBA European Business Association

vul. Andrejiwsky Uzvivz, 1-a
04070 Kiev
Tel: +(380) (44) 49 60 601
Fax: +(380) (44) 49 60 602
office@eba.com.ua
http://www.eba.com.ua

IFC International Finance Corporation

vul. Spaska, 30a, Podil Plaza, block 2, 6 fl.
04070 Kiev
Tel: +(380) (44) 49 06 400
Fax: +(380) (44) 49 06 420
evoloshina@ifc.org
http://www.ifc.org

6.3. Nuttige websites

6.3.1 Officiële Oekraïense instanties

Regering
http://www.kmu.gov.ua/en

Parlement
http://www.portal.rada.gov.ua/rada/control/en/index

Ministerie van Economie
http://www.me.gov.ua/control/en/index

Ministerie van Landbouw
http://www.minagro.kiev.ua/?lng=E

Ministerie van Financiën
http://www.minfin.gov.ua

Nationale Bank van Oekraïne
http://www.bank.gov.ua

Nationaal Comité van de Statistieken van Oekraïne
http://ww.ukrstat.gov.ua

Nationale Douanediensten van Oekraïne
http://www.customs.gov.ua

Administratie der taksen van Oekraïne
http://www.sta.gov.ua

6.3.2. Internationale instellingen

Delegatie van de Europese Commissie
in Oekraïne
http://www.delukr.ec.europa.eu

Internationaal Monetair Fonds,
representative office
http://www.imf.org

Europese Bank voor Wederopbouw
en Ontwikkeling (EBRD)
http://www.ebrd.com

World Bank Office in Oekraïne
http://www.worldbank.com

7 7.Bronnen

7. Bronnen

Flanders Investment and Trade	http://www.flanderstrade.be
Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements Étrangers	http://www.awex.be
Brussels Export	http://www.brussel-export.be
F.O.D. Buitenlandse Zaken	http://www.diplomatie.be
Central Intelligence Agency	http://www.cia.gov/
Viewswire	http://viewswire.com
Wereld Economisch Forum	http:/www.weforum.org
Internationaal Monetair Fonds	http://www.imf.org
Wereldbank	http://siteresources.worldbank.org/
Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	http://www.oecd.org
Eurostat	http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/
NL EVD Internationaal	http://www.evd.nl
Britse Kamer van Koophandel	http://www.uktradeinvest.gov.uk
Ducroire - Delcredere	http://www.ducroire.be
UbiFrance	http://www.ubifrance.fr
Franse Economische diensten	http://www.dgtpe.fr/se/
Wisselkoersen	http://www.forexpros.fr
Kwintessential	http://www.kwintessential.co.uk/
Market Access Database	http://www.doingbusiness.org/
Wim Peeters	'Steel on the steppe', 2009

Agentschap voor Buitenlandse Handel
Montoyerstraat 3
1000 Brussel
Tel: + 32 2 206 35 11

Flanders Investment and Trade
Gaucheretstraat 90
1030 Brussel
Tel: + 32 2 504 87 11

Brussel Export
Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel
Tel: + 32 2 800 40 00

Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements Etrangers
Saincteletteplein 2
1000 Brussel
Tel: + 32 2 421 82 11

Afgedrukt op milieuvriendelijk FSC papier

Verantwoordelijke uitgever : Marc Bogaerts
Redactie : Christelle Charlier

Hoewel alles in het werk werd gesteld om nauwkeurige en actuele informatie te geven, kunnen noch het Agentschap voor Buitenlandse Handel noch zijn partners (Flanders Investment and Trade, Agence Wallonne à l'Exportation en Brussels Export) verantwoordelijk worden gesteld voor fouten, weglatingen en leugenachtige verklaringen. Ze kunnen evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze studie. Deze studie heeft niet de bedoeling advies te verstrekken.

Datum van publicatie: oktober 2010